

שיחת הרב סבתו שליט"א - לקראת יום העצמאות תשפ"ו

להסתדרות הרבנים דאמריקה

שלום למורי ורבותיי. זקנה מדינתי, יותר משיבה הגיעו שנותיה. לבנונית נזרקה בשערה, קמטים חרשו פניה. גם שנותיי הלכו בעקבותיה. נימי שיבתה לא עמעמו בעיניי את פלא תקומתה, כמו לא נתעמעם בעיניי פלא חיי. שש אני עליה ככלה בנעוריה, כמו רק עכשיו בקע שחר אורה.

האם בסנוורים הוכיתי? האם דוק מכסה את אישון עיניי? האין אני רואה מה שכולם רואים? האין אני רואה חמס ברחובותיה? דברי ריבות בשעריה, אוהבי בצע ומטי משפט, הולכי רכיל ושונאי חנם, שופכי דם ופורצי עריות, מכה בסתר ועושק אביון? האין אני רואה כתות כתות רודפות אישה את רעותה? ואני רואה תורמי כליה, חורשי אדמת בור, מפריחי מדבר, מוסרי נפש, גדולי מדע, שוקדי תורה, רודפי מצוות, אוהבי אדם, מלאי אמונה, גיבורי כוח ועדיני רוח. יפה את רעייתי ומום אין בכך. אכן בסנוורים הוכיתי, באור נס גאולת עם מאפר משרפות, מחורבות גטאות, מיושב עצמות, אל קוממיות ישראל. ואומה מתבוססת בדמיה, בגועל נפשה ערום ועריה, במים רחצה, משטף דמה, רקמה הלבישה, תחש הנעילה, שש ומשי כיסה, סולת דבש ושמן האכילה, עד כי יפתה מאוד ולמלוכה צלחה.

בוהק אור פלא תקומתה קסמים עליי מהלך, ומסתיר מעיניי צער ותוכחה, כאב ורוגז. ולב מתרונן על פלא חייה, על רוח שנופחה בעצמות, התקווה שנורעה בעיני מיואשות, על אדמה שממה, אוכלת אדם קראו לה, משכלת גויים, והיא פורחת לעינינו כגן עדן ברוך ה'. חמדת עמים, סגולת תבל, יפית מאוד עדית ברכות. יוון, אדום, מדוי, בבל, מי ישווה לך בממלכות? סבבוך חוחים וזב דמך, בגדייך נכתם ועמך כתרך.

תיטב חמדה שמלת שביך ממחלצות לבוש שובך, ויתאוו המלך חן יופיך, קולך עליו אז יערב. מבור גלות ויעלך, יביאך כלה תוך חדרו. מורי ורבותיי, אנחנו במוצאי יום הזיכרון. גלות מרה גלינו, שחה לעפר נפשנו, על צווארנו נרדפנו, יגענו ולא הונח לנו.

מ"ט שערים ירדנו, כל פורענויות התוכחה נתקיימו בנו. בכל דור ודור עמדו עלינו, הסתר פנים נורא חווינו. אבל מעולם לא איבדנו אמונתנו, לא המרנו אלוהי אמת. בכל ליבנו בו דבקנו, לא נתיאשנו, לא אבדה תקוותנו.

ידענו יבוא יום ויפקדנו, יבוא יום יכבוש עוונותינו ויגאלנו. ידענו עוד נראה הארת פניו להושיענו. ובורא עולם סגולה קראנו. ממלכת כהנים וגוי קדוש, לא מאס בנו ולא געלנו, מיד כל אויבינו הצילנו ולא כילה שאריתנו, ידענו.

הוא יכרות לנו ברית חדשה, הוא ימול את לבבנו ויטהרנו. כבר שנה לנו בר יוחאי, לא תוסיף קום בתולת ישראל. לא תוסיף קום מעצמה, גואל יבוא אליה והוא יקימנה, הוא יקים את סוכת דוד הנופלת. דורות על דורות ציפו, ואנו זכינו.

דורנו שחזה את ההסתר הנורא מכל, זכה לראות איילת השחר שבקע אורה. קמעא קמעא, נתקבצו מארבע כנפות גליותינו, שבנו לנחלתנו, ארצנו ששה לקראתנו, נתנה בעין יפה יכולה, הצליח השם את דרכנו, זכינו לעצמאותנו, קמה מדינתנו. צללים כהים מעיבים עליה, אבל רבו עד מאד אורותיה, ועל הארת פנים שירת הלל פורצת מפינו. קומי אורי כי בא אורך, אלי ארצך ועריה, עורי עורי לבשי עוזך, בא לציון אלוהיה.

מצאנו תקופה שאפשר להקביל אותה לתקופתנו. שהגיע עת גאולתם של ישראל, אמר משה והן לא יאמינו לי, אמר לו המקום ושמעו לקולך, ונאמר ויאמן העם. הנביא יחזקאל מתאר: ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו, וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי, את גלולי מצרים לא עזבו. מלאכי השרת אומרים הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה.

אבל הקדוש ברוך הוא לא שעה לא אל הנביאים ולא אל המלאכים. הוא לא הביט אל המראה החיצון של עם ישראל, לגועל נפשם, לדם שבו התבוססו ערום ועריה. הוא ראה בפנימיות נפשם, הוא ידע את סגולתם שאיתם עת דודים. ויאמר: ואשטפך במים, ואלבישך רקמה, ואאכילך סולת ודבש, ותיפי במאוד מאוד ותצלחי למלוכה.

נבואות חגי על כבוד הבית האחרון שגדול יהיה מן הראשון, הסעירו את הלבבות. עולי שיבת ציון חזו גאולה. עזרא מרגיש מעת דודים כי בא. ואז ניגשו אליו השרים ושחו לו אמת על מצב העם.

לא נבדלו העם ישראל והכהנים והלוויים מעמי הארצות כתועבותיהם, לכנעני, החיתי, הפריזי, היבוסים, העמוני, המואבי, המצרי והאמורי. כי נשאו מבנותיהם להם ולבניהם והתערבו זרע הקודש בעמי הארצות, ויד השרים והסגנים הייתה במעל הזה ראשונה. עזרא מגיב בתדהמה. וכשומעי את הדבר הזה קרעתי את בגדי ומעילי, ואמרטה משער ראשי וזקני, ואשבה משומם.

ומצטרפים אליו כל חרד. ואלי יאספו כל חרד בדברי אלוהי ישראל על מעל הגולה. וכך הוא יושב משומם עד למנחת הערב. ומתפלל, ומתוודה, ובוכה בבכי רב.

ואז, ואז אומר הפסוק, ניגש אליו שכניה, ואומר לו קום, מה אתה מתבטל? עליוך הדבר ואנחנו עמך, חזק ועשה. יש מקוה לישראל על זאת. יש מה לעשות, לא להתאבל. הפער בין הגאולה וחזון הנביאים למה שראו בעיניהם, את השרים מתבוללים, זעק לשמיים.

פער זה הדהים את עזרא והביא אותו לשבת משומם ולפרוץ בבכייה. אבל שכניה מפציר בו לפעול כי יש תקווה. לא חולף זמן רב ומתחולל מהפך. ימי בית שני, משרים מתבוללים, הופך להיות מלא בתורה שבעל פה.

הימים שקבעו את צורתו הפנימית של עם ישראל עד היום הזה. כיצד אירע הדבר? שממצב ששרים מסוימים נושאים נשים נוכריות, הפך עזרא את העם לדור של תנאים, אנשי כנסת הגדולה? בשתי דרכים פעל עזרא. ראשית הוא קבע תקנות ללימוד התורה ולהפצתה, סדרי תפילות, ברכות, קריאת התורה. אבל הוא השפיע גם בכוח אישיותו הכובשת.

חכמינו גילו לנו שעזרא לא עלה מבבל עד שמיצה תלמודו של ברוך בן נריה. וכשבורו התמלא תורה ומסורת והנהגה, נפוצו מעיינותיו חוצה ברחובות פלגי מים. מהו סודו של עזרא שחכמים אמרו שראויה הייתה תורה להינתן על ידו? אישיותו. כך מתארת אישיותו בנביא מלאכי: וידעתם כי שלחתי אליכם את המצווה הזאת להיות בריתי את לוי אמר ה' צבאות.

בריתי הייתה איתו החיים והשלום, ואתנם לו מורא ויראני, ומפני שמי נחתו. תורת אמת הייתה בפיהו, ועוולה לא נמצא בשפתיו. בשלום ובמישור הלך איתי ורבים השיב מעוון. כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא.

מה הביא למהפכה בבית שני? מה הביא את הגאולה של בית שני מימים נמוכים ושפלים לימים רמים כל כך? יראת שמים, מפני שמי נחתו. תורת אמת בלי זיוף, עוולה לא נמצאה בשפתיו. בשלום ובמישור הלך איתי ורבים השיב מעוון. כותב החתם סופר בפירושו לתורה פרשת לך לך: יש לחקור אברהם אבינו עליו השלום מסר נפשו מנגד ושיבר צלמי נמרוד ועמד נגדו, ולמה לא עשה כן בארץ כנען שהייתה מלאה גילולים? לא מצינו ששיבר אלילים, אדרבא, השתחוה לבני חת ונכנע להם.

אבל האמת, אני מצטט החתם סופר, באור כשדים לא שמעו לקולו ולא היה מכיר בשם ה' אלא הוא. אך בארץ ישראל קרא בשם ה' בכל ונתגדל שמו וקיבלו ממנו רבבות. על כן אין לו רשות למסור נפשו להתגרות עם אותם שלא שמעו לו. נמצא, בארץ ישראל עבד את ה' במנוחה והשקט ולא היה צריך להתקוטט.

מעתה למדנו. אנו בדור ששיבת ציון, דור שהמקום זיהה שהעת עת דודים והשיב עמו לציון וגאל ארצו ונחלתו והפריח את שממותיה. אנו נצטוונו לתת יד, ובלבד שתיתן ירך עימנו בגידול התורה, בהפצת האמונה, בתורת אמת, שלום ומישור. ואז דור נגאל ילך וירום מאוד.

נפתח את ליבנו ונדמה ששכניה קורא לנו: קום כי עליוך הדבר ואנחנו עימך חזק ואמץ חזק ועשה כי יש מקווה לישראל על זאת. יש מושג שנקרא סימני גאולה. על זה נאמר: תיפח רוחם של מחשבי קיצין. חכמים אין דעתם נוחה מפענוח סימנים של גאולה.

אבל יש מרכיבי גאולה. מה פירוש? מה ההבדל בין סימני גאולה למרכיבי גאולה? סימנים זה סימן שמעיד שיבוא המשיח. מי יודע לפענח את הסימנים נכון? רבים טעו כבר. אבל מרכיבי גאולה, שהעם חזר לציון זה לא סימן, זה מציאות.

שעם ישראל חזר מהגולה לארץ ישראל. שעם ישראל הפריח את אדמת ישראל מביצות מלאות חיידקים ומוות לארץ פורחת זה מרכיב של גאולה. זה לא סימן לגאולה, זה מרכיב. נכון, לא כל המרכיבים התקיימו.

אבל חלק התקיימו: שיבת ציון, הפרחת הארץ ועוד ועוד. אלה מרכיבים של גאולה. יראו ישרים וישמחו וכל עוולה קפצה פיה. מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי ה'.

אלה הפסוקים שדוד המלך חותם את המזמור שידודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. יש פה שלוש דרגות. הדרגה הראשונה: יראו ישרים וישמחו. בשביל לשמח צריך להיות ישר.

תמיד אפשר להתחכם ולהגידי אולי זה כך, אולי זה כך, אולי זה כך. אבל מי שהולך ישר רואה את שיבת ציון, רואה את יד ה' שמהלכת עימנו בפרט בימים האלה. יראו ישרים וישמחו. הדרגה השנייה: מי חכם וישמור אלה.

הרגשות הם קהים עם הזמן. כשקמה המדינה כולם רצו לרחובות ורקדו בשמחה רבה. ובמלחמת ששת הימים כל העולם היהודי עמד על רגליו. אבל לאט לאט רגשות קהים.

מי חכם וישמור אלה החכם יודע לשמור את הרגשות האלה. ויתבוננו חסדי ה' זה דרגה שלישית. אדם נכון צריך להבין. יתבוננו חסדי ה', להבין מה קרה פה אחרי השואה האיומה שהעם הלך כמו שלדים מתים והפך פה לאומה בעלת הישגים מדעיים, רפואיים, תורניים, בלתי רגילים.

צריך להתבונן בחסדי ה'. אדם צריך לא להיות כפוי טובה, להתבונן בחסדי ה'. כתוב: יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. זה לא די שמודים לה', צריך לספר לבני אדם.

וזה שאנחנו אומרים בכל יום: יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. כתוב מושב זקנים יהללוהו, צריכים להיות תלמידי חכמים שיוודעים על מה מודים, על מה משבחים. אנחנו אומרים במסכת ברכות על הגשמים: מודים אנחנו על כל טיפה וטיפה. על כל דבר צריך להודות, כמו שעכשיו אמרנו בהגדה של פסח: דיינו על כל הודייה והודייה.

צריך לפרט: אילו הקדוש ברוך הוא לקח את שרידי השואה והביאם לארץ ולא נתן לאותו רשע לכלות את הארץ, דיינו. אילו הביא אותנו למולדתנו ונתן את אדמתנו, דיינו. אילו הישיבות קמו מחדש פה אחרי השואה האיומה, דיינו. אילו נתן לנו עצמאותנו ונתן לנו מדינה, דיינו.

הכל התקיים? לא, לא כל החזון התקיים. אבל כל מה שמתקיים צריך להודות על כל טיפה וטיפה. זה צריך להודות. אלא מה? יש גם צער, יש גם עצב, יש גם דאגה.

כתוב: הביאני המלך חדריו. מה זה חדריו? שני חדרים. כתוב בגמרא: יש חדר גוואי ויש חדר בראי. במסותרי תבכה נפשי מפני גווה.

שואלת הגמרא: והרי אין בכייה לפני הקדוש ברוך הוא? ששון ושמחה במעונו. מה זה במסותרי תבכה נפשי? אומרת הגמרא: הא בחדרי גוואי הא בחדרי בראי. יש חדרים. אדם צריך ללכת בדרכי ה', צריכים להיות לו חדרים.

חדר שהוא דואג, שהוא עצוב שהעם לא כולו הולך בדרכי ה' בינתיים, וחלק שהוא שמח ושש ומודה לה' על כל הניסים והנפלאות שנעשו לנו. ואני רק מסתכל על החיים הפרטיים שלי, שעלינו מצרים, הייתי ילד בן חמש, איך הייתה הארץ אז ואיך היא היום. הקדוש ברוך הוא הושיע אותנו מגלות מצרים, הביא אותנו. אני זוכר את מלחמת ששת הימים, איך שמענו שהר הבית בידינו.

אני הלכתי אז ברחוב, ראיתי את כל האנשים, שומרי מצוות, לא שומרים, רוקדים, רוקדים, מוחאים כפיים. בליל שבועות כולם התעטפו בטליתות והלכו בתהלוכה עצומה לכותל. במלחמת יום הכיפורים פתע הפתיעו אותנו שני צבאות ענקיים, איך הקדוש ברוך הוא דאג לנו, שמר עלינו והציל אותנו. כן, דחו דחיתני לנפול וה' עזרני.

אז כל דבר ודבר כזה צריך להודות לה', צריך לראות את יד ה', להודות על העבר ולהתפלל על העתיד. על מה שקיבלנו צריך להודות ועל מה שחסר לנו צריך לבקש. לעולם יודה אדם על העבר ויבקש על העתיד. זאת הדרך הנכונה שאדם צריך לנהוג.

יראו ישרים וישמחו וכל עוולה קפצה פיה, מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי ה'. אני רוצה לסיים, אמנם אני יודע שרבים מכם דוברים בעיקר אנגלית, אבל בכל זאת היום יש גם כלים לתרגם, אז קשה לתרגם פיוט אבל אני רוצה לסיים בפיוט שכתבתי ליום העצמאות. קומי אורי כי בא אורך, אלי ארצך ועריך. עורי עורי לבשי עורך, בא לציון אלוהיה.

סוכת שלום עליך יפרוש, אורו יזרח מעליה. ועליך ישיש משוש, כעל כלה בנעוריה. רחובותייך ימלאו, קולות חופה ומחוליה. ששון שמחה בך ימצאו, תנוס צרה ואבליה.

לא תמוט ברית שלומך, חסד אל מעליה. חנן ה' חטאת עמך, לא יביט עוד אליה. לא תבוא לעד שמשך, צדקה מרפא בכנפיה. עטרת ישע ללבושך, צניף מלוכה לעוטפיה.

ימין ושמאל אז תפרצי, ארצך תרחיב גבוליה. כל בנייך תקבצי, כמו אישה את עוליה. עדי ויופייך תעדי, כמו כלה ב...ליה, עוד יבנך ותיבני בעת גאולה.

אני רוצה לסיים יחד איתכם, אנחנו כאן לתת שם להתפלל שחיילינו היקרים, ביניהם רבים מתלמידינו, שנמצאים עכשיו בלבנון ובעזה ובמקומות אחרים, שהקדוש ברוך הוא יחזירם לשלום ויצילם מכל צרה וצוקה, ידבר שונאינו תחת רגלינו. אני רוצה להגיד לכם שיש רמב"ן על התורה. הרמב"ן שואל למה מי שטמא בגופו מצווה לצאת מחוץ למחנה? הרי בעל קרי צריך לצאת ממחנה לווייה, לא ממחנה שכינה, לא ממחנה לווייה. הם במחנה, למה הם צריכים לצאת? אומר הרמב"ן כי מחנה הצבא הוא מחנה שכינה.

לא מחנה ישראל ולא מחנה לווייה. למה מחנה צבא? כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך. זה כמו שכינה, מחנה שכינה. כי ה' אלוקיך נמצא במחנה.

למה הוא נמצא? להצילך ולתת אויביך לפניך. ולמה הוא נמצא לתת אויביך לפניך? כי מלחמה היא לא בנו. המלחמה היא בה', משנאיך נשאו ראש. למה החיזבאללה, למה כל השמות האלה שהם דבקים באל? הם באים נגדנו להשמידנו בגלל שאנחנו משמרים את התורה או בגלל שאנחנו לא משמרים את התורה? בגלל שאנחנו משמרים את התורה.

אז הם באים נגד ה', לא באים נגדנו. ויש פה חילול שם ה' נורא. ולכן הקדוש ברוך הוא אומר כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב. למה? בעבור שמו הגדול.

אומר המדרש, בין חייבים בין זכאים. בעבור שמו הגדול, בין חייבים בין זכאים. יהי רצון שנראה במהרה בישועת ישראל ושלום לכל אחד מכם, תצליחו במעשה ידיכם, תקרבו את בעלי בתים שלכם לתורה וליראת שמיים טהורה, והשם יצליח כל מעשה ידיכם, אמן.

Rabbi Sabato's Address – On the Occasion of Yom Ha'atzmaut 5786

To the Rabbinical Council of America

Greetings to my teachers and masters. My state has grown old — her years have surpassed even old age. Her hair has gone white, wrinkles have furrowed her face. My own years have followed in her wake. Yet the silver of her age has not dimmed in my eyes the wonder of her rebirth, just as the wonder of my own life has not dimmed. I rejoice in her as a groom rejoices in the bride of his youth, as though her dawn has only just broken.

Have I been struck blind? Does a veil cover the pupil of my eye? Do I not see what everyone else sees? Do I not see violence in her streets, strife at her gates — lovers of gain and perverters of justice, gossips and senseless haters, those who shed blood and breach moral boundaries, those who strike in secret and oppress the poor? Do I not see factions pursuing one another with hostility? And yet I also see: kidney donors, tillers of virgin soil, those who make the desert bloom, those who give their very lives, great scientists, devoted

Torah scholars, pursuers of mitzvot, lovers of humanity, the deeply faithful, mighty in strength and refined in spirit. *You are beautiful, my beloved, and there is no blemish in you.* Yes, I have been struck blind — blinded by the miraculous light of a people's redemption: from the ashes of the crematoria, from the ruins of the ghettos, from dried bones, to the sovereign restoration of Israel. A nation that wallowed in its own blood — naked and bare in its degradation — was washed, cleansed of its blood, clothed in embroidered garments, shod in fine leather, covered in silk and linen, fed with fine flour and honey and oil, until it became exceedingly beautiful, and worthy of sovereignty.

The dazzling light of her miraculous rebirth casts its spell over me, concealing from my eyes sorrow and rebuke, pain and indignation. And my heart soars at the wonder of her life — at the spirit breathed into dry bones, at the hope planted in despairing eyes, at a desolate land they called "the devourer of men," barren to all nations, now flowering before us like a blessed Garden of Eden. The desire of nations, the treasure of the world — how beautiful you have become, adorned with blessings! Greece, Edom, Media, Babylon — who among the kingdoms can compare to you? Thorns surrounded you and your blood flowed, your garments were stained and your people crowned with suffering.

Yet the garment of your captivity became more lovely than your finest dress upon your return, and the King is drawn to your grace and beauty — His voice is sweetened by yours. He will draw you up from the pit of exile, and bring you, like a bride, into His chamber.

My teachers and masters — we emerge tonight from Yom HaZikaron (=Yom HaShoah). We endured a bitter exile. Our souls were brought low to the dust. We were pursued relentlessly; we labored with no relief. We descended to the forty-ninth gate; every affliction of the rebuke came upon us. In every generation they rose against us; we experienced a dreadful concealment of the Divine face. But never did we lose our faith. We never exchanged the God of truth for another. With all our hearts we cleaved to Him. We did not despair; our hope was never lost.

We knew: a day would come when He would remember us. A day would come when He would subdue our sins and redeem us. We knew we would again behold the light of His face shining upon us to save us. The Creator of the world called us His treasure — a kingdom of priests and a holy nation. He did not reject or abhor us; He rescued us from the hand of all our enemies and did not destroy our remnant. We knew. He would forge a new covenant with us; He would circumcise our hearts and purify us. Bar Yochai already taught us: *The maiden of Israel shall rise no more — on her own.* She cannot rise by herself. A redeemer must come to her, and He will raise her up; He will restore the fallen sukkah of David.

Generations upon generations waited — and we merited to witness it. Our generation, which witnessed the most terrible concealment of all, merited to see the dawn of redemption breaking through, slowly, gradually. The exiles gathered from the four corners of the earth. We returned to our inheritance. Our land rejoiced to receive us, yielding its produce generously. God blessed our path. We merited our independence; our state arose. Dark shadows loom over it — but its lights have multiplied greatly. And at the brightening of the Divine countenance, a song of praise bursts forth from our mouths: *Arise, shine, for your light has come! Rise toward your land and her cities. Awake, awake, clothe yourself in strength — for the God of Zion has come.*

We can find a historical parallel to our own era. When the time of Israel's redemption arrived, Moses said: "But they will not believe me." God replied: "They will hearken to your voice" — and indeed, *the people believed.* The prophet Ezekiel describes: "I said to them: Let each man cast away the detestable things of his eyes — but they rebelled against Me and would not listen; they did not abandon the idols of Egypt." The ministering angels declared: "These worship idols, and those worship idols."

Yet the Holy One Blessed be He did not heed the prophets or the angels. He did not look at the outer appearance of the Jewish people — at their degradation, at the blood in which they wallowed, naked and bare. He looked into the innermost depth of their souls. He knew their hidden essence — that this was the moment of love between them. And He said: *"I will wash you with water, clothe you in embroidered*

garments, feed you with fine flour and honey — and you shall become exceedingly beautiful, and worthy of sovereignty."

Haggai's prophecies — that the glory of the latter Temple would surpass the former — stirred hearts greatly. Those who returned in the first Aliyah from Babylon envisioned redemption. Ezra felt that a moment of intimacy had arrived. And then the ministers came to him and truthfully reported the state of the nation.

The people of Israel — the priests and the Levites — had not separated themselves from the nations of the land and their abominations: the Canaanite, Hittite, Perizzite, Jebusite, Ammonite, Moabite, Egyptian, and Amorite. For they had taken wives from among their daughters for themselves and their sons, and the holy seed had intermingled with the peoples of the land — and the ministers and officials had led the way in this betrayal. Ezra's reaction was one of shock: *"When I heard this matter, I tore my garment and my robe, and pulled out the hair from my head and my beard, and sat down appalled."*

And all who trembled at God's word gathered to him. And so he sat devastated until the evening offering. He prayed, confessed, and wept bitterly.

And then — *then* the verse tells us — Shecaniah approached him and said: "Arise. Why do you remain paralyzed? This matter is yours to address, and we are with you. Be strong and act. There is hope for Israel in this."

There is something to be done — not to mourn. The gap between the redemption they had envisioned — the vision of the prophets — and what they saw with their own eyes, ministers assimilating, cried out to heaven. That gap astounded Ezra and drove him to sit devastated and burst into tears. But Shecaniah urges him to act — because there is hope.

Little time passes, and a transformation unfolds. The days of the Second Temple, which began with assimilating ministers, become days overflowing with Oral Torah — days that shaped the inner character of the Jewish people to this very day. How did this happen? How did Ezra turn a generation in which certain ministers were marrying foreign women into a generation of Tannaim, of the Men of the Great Assembly? Ezra acted in two ways. First, he established ordinances for the study and dissemination of Torah — the structures of prayer, blessings, Torah reading. But he also influenced through the power of his commanding personality.

Our Sages revealed that Ezra did not ascend from Babylon until he had exhausted the learning of Baruch ben Neriah. And when his well was filled to the brim with Torah, tradition, and leadership, his waters flowed outward into the streets like rivers of water. What was the secret of Ezra — of whom the Sages said that the Torah would have been fitting to be given through him? His personality. As the prophet Malachi describes it: *"My covenant with him was life and peace, and I gave them to him; fear — and he feared Me, and was awed before My name. True Torah was in his mouth, and no wrong was found on his lips. He walked with Me in peace and uprightness, and turned many away from sin. For the lips of the priest should guard knowledge, and people should seek Torah from his mouth — for he is an angel of the Lord of Hosts."*

What brought about the transformation of the Second Temple era? What took that generation from low and lowly days to such elevated days? Fear of Heaven — *"he was awed before My name."* Torah of truth without falsehood — *"no wrong was found on his lips."* Peace and uprightness — *"he walked with Me in peace and uprightness, and turned many away from sin."*

The Chatam Sofer writes in his Torah commentary on Parshat Lech Lecha: One should ask — Avraham Avinu gave his life in Ur Kasdim, breaking Nimrod's idols and standing against him. Why did he not do the same in the land of Canaan, which was full of idols? We find no record of his breaking idols there; on the contrary, he bowed before the children of Heth and deferred to them. But the truth — I quote the Chatam Sofer — is that in Ur Kasdim, no one listened to him; no one recognized God's name except him. But in the Land of Israel, he proclaimed God's name everywhere, and his name grew great, and tens of thousands received from him. Therefore he had no right to give his life in provocation against those who had not listened to him. We find, then, that in the Land of Israel he served God in tranquility and calm, without need for confrontation.

We learn from this. We are in the generation of the return to Zion — the generation in which God identified that this is the moment of love, and returned His people to Zion, redeemed His land and His heritage, and caused its desolations to flower. We are commanded to lend our hand — provided that hand is given to the growth of Torah, to the spread of faith, to Torah of truth, peace, and uprightness. Then a redeemed generation will continue to rise and ascend greatly.

Let us open our hearts and imagine Shecaniah calling to us: "*Arise — for this matter is yours, and we are with you. Be strong, be courageous, be strong and act — for there is hope for Israel in this.*"

There is a concept called *simanei ge'ulah* — signs of redemption. Of this it has been said: "*Cursed be those who calculate the end.*" The Sages were uncomfortable with deciphering signs of redemption. But there is another concept: *murchavei ge'ulah* — components of redemption. What is the difference?

Signs are indicators that predict the Messiah's coming — and who can interpret those signs correctly? Many have erred before. But components of redemption — the people's return to Zion — that is not a sign; it is a reality. The Jewish people's return from exile to the Land of Israel. The Jewish people's transforming the Land of Israel from swamps filled with disease and death into a flowering land — that is not a *sign* of redemption; it is a *component* of redemption. True, not all components have yet been fulfilled. But some have: the return to Zion, the blossoming of the land, and more and more. These are components of redemption.

"The upright will see and rejoice, and all wickedness will shut its mouth. Who is wise and will observe these things, and will contemplate the kindnesses of God."

These are the verses with which King David closes the psalm of *Yodu LaHashem* — "Give thanks to God for His kindness and His wonders to mankind." There are three levels here:

The first: "*The upright will see and rejoice.*" To rejoice, one must be upright. One can always be clever and hedge — maybe this, maybe that, maybe another interpretation. But one who walks uprightly sees the return to Zion and sees the hand of God moving with us, especially in these days. "*The upright will see and rejoice.*"

The second: "*Who is wise and will observe these things.*" Emotions grow dull over time. When the State was established, everyone rushed into the streets and danced with great joy. At the Six-Day War, the entire Jewish world was on its feet. But feelings gradually fade. "*Who is wise and will observe these things*" — the wise person knows how to preserve and guard those feelings.

The third: "*And will contemplate the kindnesses of God.*" A discerning person must understand: "*And will contemplate the kindnesses of God*" — to comprehend what has happened here. After the devastating Holocaust, when the Jewish people walked like skeletons from the dead, they became a nation with extraordinary scientific, medical, and Torah achievements. One must contemplate God's kindnesses. A person must not be ungrateful — he must contemplate the kindnesses of God.

It is written: "*Give thanks to God for His kindness and His wonders to mankind.*" It is not enough to give thanks to God — one must tell it to mankind. And this is what we say every day: "*Give thanks to God for His kindness and His wonders to mankind.*" It is written: "*Let the elders praise Him in the gates*" — there must be Torah scholars who know what to give thanks and praise for.

We say in tractate Berachot regarding rain: "*We give thanks for every single drop.*" One must give thanks for each thing individually, just as we said in the Haggadah: *Dayenu* — for each individual blessing separately. We must enumerate:

Had the Holy One taken the survivors of the Holocaust and brought them to the Land, and not allowed that wicked one to destroy it — *dayenu*.

Had He brought us to our homeland and given us our soil — *dayenu*.

Had the yeshivot risen anew here after the devastating Holocaust — *dayenu*.

Had He given us our independence and granted us a state — *dayenu*.

Has everything been fulfilled? No — not all of the vision has been realized. But for everything that has been fulfilled, one must give thanks for every single drop.

Yet there is also sorrow, there is sadness, there is concern. It is written: *"The King has brought me into His chambers."* What are "His chambers"? Two chambers. The Talmud teaches: there are inner chambers and outer chambers. *"In secret my soul weeps because of pride."* The Talmud asks: But is there not weeping before God? "Joy and gladness are in His dwelling!" What then is meant by *"in secret my soul weeps"*? The Talmud answers: one refers to the inner chambers, and one to the outer chambers. There are chambers.

A person must walk in God's ways — one must have chambers. A chamber in which he is concerned, in which he grieves that the people as a whole are not yet walking in God's ways. And a chamber in which he rejoices and exults and gives thanks to God for all the miracles and wonders that have been done for us.

And I only look at my own personal life — we came up from Egypt; I was a child of five. How the land was then, and how it is today. The Holy One Blessed be He saved us from Egyptian exile and brought us here. I remember the Six-Day War — how we heard that *"the Temple Mount is in our hands."* I walked in the street then and saw everyone — observant and non-observant — dancing, dancing, clapping their hands. On the night of Shavuot, everyone wrapped themselves in tallitot and walked in a great procession to the Kotel. In the Yom Kippur War, two enormous armies surprised us — and how the Holy One Blessed be He watched over us, protected us, and saved us. *"They thrust me hard so that I would fall, but God helped me."*

So every single thing must call forth gratitude to God — one must see the hand of God, give thanks for the past, and pray for the future. For what we have received — give thanks. For what is still lacking — make supplication. *"A person should always give thanks for the past and pray for the future."* That is the proper way for a person to conduct himself.

"The upright will see and rejoice, and all wickedness will shut its mouth. Who is wise and will observe these things, and will contemplate the kindnesses of God."

I would like to conclude — and though I know many of you speak primarily English, there are now tools for translation, so difficult as it is to translate a poem, I would like to close with a *piyyut* I composed for Yom Ha'atzmaut:

Arise and shine, for your light has come, Go toward your land and her cities. Awake, awake, clothe yourself in strength, For the God of Zion has come.

A sukkah of peace He shall spread over you, His light shall radiate from above her. He shall rejoice over you with great joy, As a groom rejoices over the bride of his youth.

Your streets shall be filled With the sounds of wedding celebrations and dancing. Joy and gladness shall be found in you, And sorrow and mourning shall flee.

The covenant of your peace shall not be shaken, God's kindness shall not depart from her. God has forgiven your people's sins, And shall look upon them no more.

Your sun shall no longer set, Righteousness shall rise with healing in its wings. A crown of salvation shall be your garment, A royal diadem shall wrap you.

Then you shall burst forth to the right and the left, And your land shall expand its borders. All your children shall be gathered to you, As a woman gathers her young.

You shall adorn yourself with your glory and beauty, As a bride adorns herself... You shall yet be built, and be rebuilt, In the time of the ultimate redemption.

I would like to close together with you. We gather here to pray for our dear soldiers — many of them our own students — who are now in Lebanon, in Gaza, and in other places. May the Holy One Blessed be He return them home safely and rescue them from all distress and danger, and may He speak our enemies into submission beneath our feet.

I want to share with you that the Ramban writes in his Torah commentary the following: Why is one who is ritually impure in his body commanded to leave the camp? A man who has had an emission is required to leave the Camp of the Levites — not the Camp of the Shekhinah, not the Camp of the Levites. They are already in the camp — why must they leave? The Ramban explains: because the military camp is the Camp of the Shekhinah. Not the Camp of Israel and not the Camp of the Levites — but why is the military camp elevated to the level of the Camp of the Shekhinah? Because *"the Lord your God walks in the midst of your camp."* This is like the Shekhinah — the Camp of the Shekhinah. For the Lord your God is present in the camp. Why is He present? *"To save you and to deliver your enemies before you."* And why is He there to deliver your enemies before you? Because this war is not against us — the war is against God. *"Those who hate You have raised their heads."* Why does Hezbollah — why do all these entities that attach God's name to themselves — come against us? Is it because we observe the Torah, or because we do not? It is because we observe the Torah. So they are coming against God, not against us. And there is a terrible desecration of God's name here. And therefore the Holy One says: *"For God will not abandon His people, nor forsake His heritage"* — why? *"For the sake of His great Name."* The Midrash says: whether they are guilty or worthy — *"for the sake of His great Name"* — whether guilty or worthy.

May it be God's will that we soon behold the salvation of Israel. May peace come to each of you. May you succeed in your work, may you draw your congregants closer to Torah and to pure fear of Heaven — and may God bless all the work of your hands. Amen.